

تأثیر کنترل های داخلی و افشای اطلاعات مسئولیت های اجتماعی بر عملکرد مالی

مصطفی حسونند پشتکوهی*

حسابدار امین اموال بیمارستان رسول اکرم (ص) شهرستان آبدانان، ایلام، ایران (نویسنده مسئول)

چکیده

محقق در پژوهش فعلی به بررسی و ارزیابی تأثیر کنترل های داخلی و افشای اطلاعات مسئولیت های اجتماعی بر عملکرد مالی پرداخت. در این مسیر؛ تعداد ۱۲۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای یک بازه زمانی ده ساله از ابتدای سال ۱۳۸۷ تا پایان سال ۱۳۹۶ از طریق نمونه گیری سیستماتیک انتخاب و به استخراج داده های لازم و آزمون فرضیه های تدوین شده پرداخته شد. پس از گذر از مراحل یاد شده؛ این نتیجه حاصل شد که افشای اطلاعات مسئولیت های اجتماعی بر عملکرد مالی تأثیر مثبت و معنادار داشته و کنترل های داخلی بر عملکرد مالی تأثیر معناداری ندارد.

واژه های کلیدی: کنترل های داخلی، مسئولیت های اجتماعی، عملکرد مالی.

مقدمه

کنترل داخلی فرایندی است که برای فراهم کردن اطمینان معقول از دستیابی به سه گروه اهداف اثربخشی و کارایی عملیات، اتکاپذیری گزارشگری مالی، و رعایت قوانین و مقررات لازم‌الاجرا طراحی می‌شود، و توسط مدیران و کارکنان سازمان به اجرا در می‌آید. گروه اول به اهداف اساسی یک واحد اقتصادی شامل اهداف مرتبط با عملکرد، سودآوری، و حفاظت از دارایی‌ها اشاره دارد. گروه دوم، به فرایند تهیه و تنظیم گزارش‌های مالی اتکاپذیر برای مقاصد عمومی مربوط می‌شود. گروه سوم، نیز با رعایت قوانین و مقررات حاکم بر فعالیت‌های مختلف واحد اقتصادی سر و کار دارد. هر یک از این گروه‌ها ضمن این که جنبه‌های مشترکی دارند، به نیازهای متفاوتی می‌پردازند که زمینه‌های تمرکز صریح و دقیقی را برای برآورده ساختن نیازهای گوناگون به دست می‌دهند. هدف پژوهش حاضر، بررسی تاثیر کنترل های داخلی و افشای اطلاعات مسئولیت های اجتماعی بر عملکرد مالی می‌باشد.

بیان مساله

مسئولیت اجتماعی^۱ به عنوان پل ارتباطی بین واحد تجاری و ذی‌نفعان^۲ است و باعث جذب سرمایه‌گذاران نهادی می‌شود. سرمایه‌گذاران نهادی با توجه به مالکیت بخش قابل توجهی از سهام شرکت‌ها از نفوذ قابل ملاحظه‌ای در شرکت‌های سرمایه‌پذیر برخوردار بوده و می‌توانند رویه‌های مدیران را تحت تأثیر قرار دهند و با ارائه اطلاعات دقیق از سوی شرکت‌ها به رعایت اخلاق حرفه‌ای بپردازند. بدین ترتیب کارکرد درونی مسئولیت اجتماعی و مالکیت نهادی می‌تواند منجر به بهبود جایگاه شرکت در نهایت افزایش بازده و سودآوری^۳ و سرانجام بقای بلندمدت شرکت‌ها شود. با بهبود مسئولیت اجتماعی از طریق گزارش سالانه یا از طریق گزارش پایداری، می‌توان حمایت سهامداران، بخصوص سرمایه‌گذاران نهادی را از نظر مادی و غیرمادی (اجتماعی) توسط شرکت‌ها بدست آورد. بر اساس مبانی تئوریک می‌توان ابراز داشت که مسئولیت اجتماعی شرکت به عنوان پاسخگو بودن در برابر نیازهای جامعه و ذینفعان‌شان در نظر گرفته می‌شود، که می‌تواند در جذب سرمایه‌گذاران نهادی مؤثر باشد (پورعلی و حجامی، ۱۳۹۳). از طرف دیگر؛ رشد و دگرگونی سریع روابط اقتصادی، منجر به رقابت شدیدی در عرصه تجارت، صنعت و سرمایه‌گذاری شده‌است. لذا شرکت‌ها برای بقا و گسترش فعالیت‌های خود، نیاز به انجام سرمایه‌گذاری‌های مناسب و به موقع دارند. گزارش‌های مالی شرکت‌ها باید اطلاعاتی فراهم نماید که برای سرمایه‌گذاران بالقوه و بالفعل، بستانکاران و سایر استفاده‌کنندگان در سرمایه‌گذاری‌های منطقی، اعطای اعتبار و تصمیمات مشابه سودمند باشند. گزارش‌های مالی بایستی اطلاعات لازم برای ارزیابی وضعیت مالی و بنیه اقتصادی بنگاه، ارزیابی عملکرد توان سودآوری، ارزیابی چگونگی تامین مالی و مصرف وجوه نقد، ارزیابی چگونگی ایفای مسئولیت مباشرت مدیریت و انجام تکالیف قانونی و فراهم کردن اطلاعات مکمل برای درک بهتر اطلاعات مالی ارائه شده و پیشبینی وضعیت آتی را فراهم نماید. در نتیجه این گزارش‌ها اهمیت بسزایی در تحقق اهداف یاد شده دارند و افزایش کیفیت آنها می‌تواند موجب کارآتر بودن سرمایه‌گذاری‌های شرکت‌ها و حفظ و توسعه منابع آنها گردد. اگرچه تئوری‌های قوی و استوار این رابطه را حمایت می‌کند، اما شواهد تجربی بسیار کمی برای این ادعا وجود دارد. شرکت‌ها با افزایش گزارشگری و کیفیت اطلاعات ارائه شده، می‌توانند عملکرد مالی خود را به مرز کارایی نزدیک‌تر نمایند. در نتیجه علاقه‌مندی شرکت‌ها به تهیه و ارائه گزارش‌های مالی با کیفیت، افزایش می‌یابد (یونگ‌مینگ و یینی، ۲۰۱۷). این پژوهش به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که آیا کنترل‌های داخلی و افشای اطلاعات مسئولیت های اجتماعی بر عملکرد مالی تاثیر دارند؟

1 Corporate Social Responsibility

2 Shareholders

3 Profitability

4 Yongming & Yini

پیشینه پژوهش

مطالعات خارجی

چیونگ^۵ (۲۰۱۸) در پژوهشی تحت عنوان رابطه مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و سطح نگهداشت وجه نقد، نتیجه‌گیری نمودند که ریسک اختصاصی، ریسک سیستماتیک، مسئولیت اجتماعی و حاکمیت شرکتی بر نگهداشت وجه نقد تأثیر دارد، مسئولیت اجتماعی بر ریسک اختصاصی شرکت تأثیر دارد، مسئولیت اجتماعی بر ریسک سیستماتیک شرکت تأثیر دارد و مسئولیت اجتماعی بر حاکمیت شرکتی تأثیر دارد.

یونگ‌مینگ و یینی^۶ (۲۰۱۷) به بررسی تأثیر کنترل‌های داخلی و افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی بر عملکرد مالی با توجه به نقش تعدیل‌کنندگی سهامداران نهادی پرداختند. آنان دریافتند که حاکمیت شرکتی و افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی کنترل‌های داخلی را بهبود بخشیده و موجب بهبود عملکرد مالی می‌شود.

لین و همکاران^۷ (۲۰۱۶) به بررسی تأثیر عملکرد کمیته حسابرسی بر عملکرد مالی پرداختند. شواهد پژوهش آنها نشان داد که یک رابطه منفی بین اندازه کمیته حسابرسی و تجدید ارائه سود وجود دارد.

لی و همکاران^۸ (۲۰۱۴) در پژوهشی به بررسی تأثیر وضعیت مالی بر عملکرد مالی پرداختند. یافته‌های پژوهش آنها نشان داد که کیفیت ارقام تعهدی، قابلیت پیش‌بینی سود و هموارسازی سود بطور معناداری در شرکت‌های ورشکسته و شرکت‌های غیر ورشکسته، متفاوت است.

سایبرو و همکاران^۹ (۲۰۱۳) به بررسی تأثیر ابعاد مختلف مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها بر کیفیت سود پرداختند و دریافتند که مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها، بصورت مثبت و معناداری بر کیفیت سود، تأثیرگذار هستند.

الدماری و اسماعیل^{۱۰} (۲۰۱۲) با بررسی نظام راهبری، جریان‌های نقدی آزاد مازاد و عملکرد مالی به این نتیجه رسیدند که در شرکت‌هایی که یک رئیس با تجربه دارند، ارقام سود ماندگار هستند. نتایج همچنین نشان داد زمانیکه جریان‌های نقدی آزاد مازاد بالا است، عملکرد مالی فعلی شرکت‌های با هیأت مدیره کوچک و اعضای کمیته حسابرسی مستقل، بیشتر احتمال دارد تا پایدار بمانند.

احسان و کالیم^{۱۱} (۲۰۱۲) ابعاد مورد استفاده برای سنجش مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها شامل دو بعد کارکنان و مشارکت اجتماعی (هدایا و کمک‌های بلاعوض) را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌ها بیان‌کننده این بود که شرکت‌های پاکستانی در امور اجتماعی و بهبود استانداردهای زندگی و تسهیلات بهتر برای آموزش و سلامت کارکنان و حمایت‌های محیطی در تغییرات هزاره جدید توجه دارند و اعتقاد بر این است که این امر سبب ایجاد اعتماد و اطمینان کارکنانشان بر شرکت خواهد شد.

نیروانتو و همکاران^{۱۲} (۲۰۱۱) به بررسی ارتباط بین افشای مسئولیت اجتماعی و درصد مالکیت نهادی در صنعت چوب‌سازی و کاغذ سازی پرداختند. نتایج تحقیق بر آن بوده است که بین درصد مالکیت نهادی با افشای مسئولیت اجتماعی و روابط کارکنان رابطه معنی‌دار و مثبتی وجود دارد. بین درصد مالکیت نهادی و مشارکت جامعه و محیط زیست رابطه معنی‌داری وجود ندارد و بین درصد مالکیت نهادی با تولید رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.

مطالعات داخلی

حسینعلیزاده (۱۳۹۷) به بررسی رابطه مسئولیت اجتماعی و سطح نگهداشت وجه نقد در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. یافته‌های پژوهش؛ حاکی از آن بود که مسئولیت اجتماعی بر ریسک اختصاصی و ریسک

5 Cheung

6 Yongming & Yini

7 Lin et al

8 Li et al

9 Saverio et al

10 AL-Dhamari and Ismail

11 Ehsan & Kalim

12 Nirvanto et al

سیستماتیک، تأثیر منفی و معنادار و بر حاکمیت شرکتی، تأثیر مثبت و معناداری دارد. اما تأثیر ریسک اختصاصی، ریسک سیستماتیک، مسئولیت اجتماعی و حاکمیت شرکتی بر نگهداشت وجه نقد، از نظر آماری معنادار نبود. نوروزی (۱۳۹۴) به بررسی تأثیر پرداخت سود سهام بر کیفیت سود پرداخت. یافته‌های پژوهش حاکی از وجود رابطه میان پرداخت سود سهام و کیفیت سود، تنها با در نظر گرفتن قدر مطلق اعلام تعهدی اختیاری به عنوان شاخص کیفیت سود بود. حساس یگانه و برزگر (۱۳۹۳) به بررسی ارائه مؤلفه‌ها و شاخص‌های بُعد اجتماعی مسئولیت شرکت‌ها و وضعیت موجود آن در ایران پرداختند. یافته‌های پژوهش مذکور بیان کننده این بود که مهمترین مؤلفه‌های بعد اجتماعی از نظر انتظارات ذینفعان عبارتند از اخلاق کسب و کار، فساد و رشوه خواری و مشارکت در توسعه جامعه و همچنین بیشترین افشای اجتماعی در وضعیت موجود گزارش‌های شرکت‌ها عبارتند از: مؤلفه‌های کار و کارکنان، مشتریان و مصرف‌کنندگان. در مجموع، سطح پایین افشای بعد اجتماعی در شرکت‌های ایرانی نشان دهنده شکاف بالای وضعیت موجود از انتظارات جامعه است و مستلزم وجود مقررات، الزامات و استانداردهای مناسب در حوزه گزارشگری و افشای شرکت‌ها برای پاسخگویی به انتظارات ذینفعان و جامعه است.

جلیلی و قیصری (۱۳۹۳) به بررسی ارتباط بین کیفیت سود و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. یافته‌های پژوهش حاکی از رابطه معنادار منفی بین افشای مسئولیت اجتماعی، میزان افشای اطلاعات مربوط به روابط کارکنان، تولید و محیط زیست با مالکیت نهادی بود. این در حالی است که بین میزان افشای اطلاعات مربوط به مشارکت اجتماعی با مالکیت نهادی رابطه معناداری وجود نداشت.

مران‌جوری و علی‌خانی (۱۳۹۳) به بررسی مسئولیت‌های اجتماعی و راهبری شرکتی پرداختند. یافته‌ها بیانگر آن بود که بین اندازه شرکت با سطح اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی رابطه معنی‌دار مثبتی وجود دارد، اما بین سطح اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی و سرمایه‌گذاران نهادی و مدیران غیر موظف رابطه معنی‌داری مشاهده نشد.

ثقفی و صفرزاده (۱۳۹۲) در پژوهشی با استفاده از داده‌های تلفیقی به بررسی رابطه بین ویژگی‌های هیأت مدیره و کیفیت سود پرداختند. در حضور متغیرهای کنترلی همچون اندازه شرکت، اهرم مالی، جریان‌های نقدی عملیاتی و انتظارات رشد سودآوری آتی محققان دریافتند که شاخص معرفی شده برای هیأت مدیره با معیارهای پایداری سود، هموارسازی سود و محافظه‌کاری سود، ارتباط منفی معنادار و با معیار به موقع بودن سود، ارتباط مثبت معنادار داشته اما با معیارهای کیفیت اعلام تعهدی، قابلیت پیش‌بینی سود و ارتباط ارزشی سود ارتباط معناداری ندارد. علاوه بر این با تفکیک شاخص هیأت مدیره به اجزای تشکیل دهنده توان توضیح‌دهندگی مدل‌ها از نوسان پذیری بیشتر برخوردار خواهد بود.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: کنترل‌های داخلی بر عملکرد مالی تأثیر دارد.

فرضیه دوم: افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی بر عملکرد مالی تأثیر دارد.

مدل تحلیلی پژوهش

به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش؛ بر اساس پژوهش یونگ‌مینگ و یینی^{۱۳} (۲۰۱۷) از مدل‌های رگرسیونی زیر استفاده می‌شود.

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 CONTROL_{it} + \beta_2 INST_{it} + \beta_3 CONTROLS * INST + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \beta_6 OWNER_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 SOC_{it} + \beta_2 INST_{it} + \beta_3 CONTROLS * SOC + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \beta_6 OWNER_{it} + \varepsilon_{it}$$

تعریف متغیرها و شیوه محاسبه آنها

متغیر وابسته

عملکرد مالی

عملکرد مالی بر اساس نرخ بازده دارایی‌ها بشرح زیر قابل محاسبه است.

$$ROA = \frac{\text{سود (زیان) خالص}}{\text{کل دارایی‌ها}}$$

متغیرهای مستقل

کنترل‌های داخلی

کنترل‌های داخلی بصورت یک متغیر دوجهی تعریف می‌گردد. بدین صورت که اگر صاحبکار در خصوص کنترل‌های داخلی؛ گزارش غیر مقبول دریافت کند، امتیاز یک و در غیر این صورت، امتیاز صفر مبنای محاسبات است.

مسئولیت‌های اجتماعی

سنجش مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، از چهار بعد مورد بررسی واقع می‌گردد. متغیرهای مربوطه، بصورت مجازی تعریف می‌گردند. بدین صورت که در صورت احراز، امتیاز یک و در غیر این صورت، امتیاز صفر، مبنای محاسبات خواهد بود.

چک لیست سنجش مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها

برنامه اهدا وجه نقد	اطلاعات مربوط به مشارکت اجتماعی	سلامت محیط کارکنان	اطلاعات مربوط به روابط کارکنان
برنامه خیریه		آموزش کارکنان	
برنامه بورس تحصیلی		مزایای کارکنان	
حامیان مالی برای فعالیت ورزشی		مشخصات کارکنان	
حامیان غرور ملی		مالکیت سهم کارکنان	
پروژه های عمومی		ایمنی و بهداشت کارکنان	
کنترل آلودگی هوا	اطلاعات مربوط به محیط زیست	ایمنی محصول	اطلاعات مربوط به تولید
برنامه پیشگیری و جبران خسارت		کیفیت محصول (ایزو ۹۰۰۰)	
حفاظت و استفاده از محصولات ناشی از بازیافت		توسعه محصول	
جایزه در زمینه محیط زیست		خدمات پس از فروش	

در نهایت، در صورت احراز تمامی اطلاعات، هر شرکت امتیازی بین $\frac{1}{20}$ تا $\frac{20}{20}$ در هر سال - شرکت خواهد داشت.

متغیرهای کنترلی

اهرم مالی

اهرم مالی بشرح زیر قابل محاسبه است.

$$LEV = \frac{\text{کل بدهی‌ها}}{\text{کل دارایی‌ها}}$$

اندازه شرکت

اندازه شرکت عبارت است از لگاریتم مجموع دارایی‌های شرکت در پایان هر سال.

ساختار مالکیت

ساختار مالکیت بشرح زیر قابل محاسبه است.

$$\text{OWNER} = \frac{\text{تعداد اعضای موظف در ترکیب هیأت مدیره}}{\text{تعداد کل اعضای هیأت مدیره}}$$

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع کاربردی، از نظر شیوه انجام کار، از نوع پژوهش‌های توصیفی - علی و از نظر بعد زمانی نیز، از نوع پژوهش‌های پس‌رویدادی می‌باشد.

روش گردآوری داده‌ها

در ابتدا با رجوع به بانک‌های اطلاعاتی نظیر پایان‌نامه‌ها، مقالات و پژوهش‌های مشابه، ادبیات مورد نیاز در جهت نگارش مبانی نظری و پیشینه پژوهش، گردآوری می‌گردد.

در ادامه، اطلاعات شرکت‌های مورد بررسی انتخاب شده بعنوان نمونه آماری، که اطلاعات آنها، به صورت بانک‌های اطلاعاتی بر روی لوح‌های فشرده موجود بوده و تحت نظارت و بررسی نهادهای مسئول می‌باشند، از طریق مراجعه به صورت‌های مالی حسابرسی شده و نرم‌افزار ره‌آورد نوین گردآوری خواهد شد.

روش‌ها و ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها

در پژوهش حاضر، پس از تدوین ادبیات مرتبط با مبانی نظری و پیشینه پژوهش، با رجوع به بانک‌های اطلاعاتی مرتبط و پژوهش‌های پیشین؛ اطلاعات لازم جهت سنجش متغیرهای تعریف شده، از طریق مراجعه به صورت‌های مالی حسابرسی شده و نرم‌افزار ره‌آورد نوین، گردآوری خواهد شد. در ادامه با استفاده از روابط تعریف شده، و نرم‌افزار اکسل، به محاسبه متغیرها بصورت ریاضی پرداخته شده و در نهایت، محاسبات انجام شده وارد نرم‌افزار ایویوز شده و با استفاده از روش‌های آمار توصیفی نظیر میانگین، واریانس و چارک جهت توصیف وضعیت عمومی توزیع داده‌های پژوهش پرداخته می‌شود. در نهایت، با استفاده از تکنیک‌های اقتصادسنجی به آزمون فرضیه‌های تدوین شده خواهیم پرداخت.

جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

جامعه آماری در این پژوهش، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۸۷ تا پایان سال ۱۳۹۶ به مدت ده سال می‌باشد. برای حصول به نمونه آماری مطلوب از روش حذف سیستماتیک استفاده شده و جامعه آماری با استفاده از محدودیت‌های زیر تعدیل شده است:

۴۹۷	کل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابتدا تا پایان سال ۱۳۹۶
۸۱	شرکت‌هایی که سال مالی آنها منتهی به پایان اسفند ماه هر سال نمی‌باشد.
۷۶	شرکت‌هایی که عضویت ده ساله خود را در بورس حفظ ننموده‌اند.
۶۷	شرکت‌هایی که اطلاعات مالی آنها برای سنجش متغیرها کافی نبوده است.
۷۴	شرکت‌هایی که در دوره مورد بررسی، سال مالی خود را تغییر داده‌اند.
۷۷	شرکت‌هایی که جزو بانک‌ها و موسسات اعتباری، واسطه‌گری، بیمه و هلدینگ بوده‌اند.
(۳۷۵)	کل شرکت‌هایی که فاقد شرایط نمونه‌گیری بودند.
۱۲۲	نمونه آماری

یافته‌های پژوهش

بررسی آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در نگاره زیر نشان داده شده است.

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در دوره مورد بررسی

مشاهدات	کشیدگی	جولگی	انحراف معیار	کمترین	بیشترین	میانه	میانگین	متغیر
۱۲۲۰	۳.۳۵۰	۲.۱۵۶	۰.۵۵۸	-۰.۶۳۰	-۴.۱۲۶	-۱.۲۱۰	-۱.۳۷۳	INVEFF
۱۲۲۰	۲.۳۷۴	-۱.۱۷۲	۰.۴۳۱	۰.۲۰۰	۰.۹۰۰	۰.۶۰۰	۰.۵۵۰	SOC
۱۲۲۰	۴.۶۵۲	۳.۶۶۱	۳.۱۹۸	۰.۰۰۰	۱.۰۰۰	۱.۰۰۰	۰.۲۰۱	CONTROLS
۱۲۲۰	۳.۱۳۸	۰.۶۲۲	۰.۸۵۵	۱۰.۳۰۲	۲۴.۹۴۴	۱۲.۶۵۰	۱۲.۸۸۳	SIZE
۱۲۲۰	۲.۶۰۹	-۰.۶۵۹	۰.۲۴۱	۰.۴۱۰	۰.۸۷۸	۰.۶۷۵	۰.۶۳۸	LEV
۱۲۲۰	۳.۶۰۴	۱.۱۸۷	۲.۰۹۰	۰.۱۴۳	۰.۷۱۴	۰.۴۲۹	۰.۲۸۶	OWNER
۱۲۲۰	۳.۴۲۸	-۲.۱۰۸	۱.۵۸۶	-۱.۲۳۸	۲.۱۱۶	۰.۶۸۶	۰.۵۴۹	ROA

آزمون نرمال بودن توزیع آماری جملات خطای فرضیه‌های پژوهش

پیش فرض آنکه آزمون‌های آماری، نتایج صحیحی را تبیین نمایند، کسب اطمینان از نرمال بودن توزیع آماری جملات خطای فرضیه‌های پژوهش ضروری می‌باشد. بدین منظور، برای بررسی نرمال بودن توزیع آماری جملات خطای فرضیه پژوهش از آزمون جارک - برا در محیط نرم افزاری ایویوز استفاده شده است. توزیع آماری آزمون مذکور بصورت زیر است:

توزیع آماری جملات خطای فرضیه پژوهش دارای توزیع نرمال است: H_0

توزیع آماری جملات خطای فرضیه پژوهش دارای توزیع نرمال نیست: H_1

نتایج آزمون مذکور در نگاره زیر ارائه شده است.

نتایج آزمون نرمال بودن توزیع آماری جملات خطای فرضیه پژوهش

نام متغیر	نماد	آماره جارک برا	احتمال آماره جارک برا
جملات خطای فرضیه اول	RESIDUAL	۳۹۷,۲۲۰	۰,۰۷۰
جملات خطای فرضیه دوم		۱۸۷,۹۴۶	۰,۰۷۶

به لحاظ آنکه احتمال آماره جارک - برا برای توزیع آماری جملات خطای فرضیه پژوهش، بیشتر از سطح خطای ۵٪ است، فرض H_0 تأیید شده و نرمال بودن توزیع آماری آن را تأیید می‌نماید.

بررسی پایایی متغیرهای پژوهش

بدین منظور، از آزمون لوین؛ لین و چو استفاده شده است.

آزمون پایایی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نماد	آزمون لوین؛ لین و چو	
		آماره آزمون	احتمال آماره آزمون
نرخ بازده دارایی‌ها	ROA	-۳۱,۲۲۵	۰,۰۰۰۰
کنترل‌های داخلی	CONTROLS	-۳۰,۲۳۱	۰,۰۰۰۰
افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی	SOC	-۴۱,۱۴۷	۰,۰۰۰۰
اهرم مالی	LEV	-۲۳,۶۵۰	۰,۰۰۰۰
اندازه شرکت	SIZE	-۱۹,۸۲۶	۰,۰۰۰۰
ساختار مالکیت	OWNER	-۴۴,۴۴۴	۰,۰۰۰۰

بر اساس نتایج بدست آمده، این نتیجه حاصل شد که متغیرهای پژوهش در دوره بررسی، پایا بوده‌اند. زیرا احتمال آماره آزمون لوین، لین و چو در تمامی متغیرها، کمتر از سطح خطای ۵٪ بوده است.

بررسی نبود همخطی میان متغیرهای مستقل و کنترلی

نتایج بررسی نبود همخطی میان متغیرهای پژوهش در نگاره زیر نشان داده شده است.

نتایج بررسی همخطی میان متغیرهای مستقل و کنترلی پژوهش

آماره‌های همخطی		متغیرهای مستقل و کنترلی	
عامل تورم واریانس (VIF)	تلرانس	نماد	نام متغیر
۲,۴۵۸	۰,۴۰۶	CONTROLS	کنترل‌های داخلی
۲,۰۶۹	۰,۴۸۳	SOC	افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی
۲,۱۶۴	۰,۴۶۲	LEV	اهرم مالی
۲,۴۱۱	۰,۴۱۴	SIZE	اندازه شرکت
۴۱۰.۲	۰,۴۱۳	OWNER	ساختار مالکیت

با توجه به آنکه مقدار تلرانس در همه متغیرها، بیشتر از ۰/۲ بوده و مقدار عامل تورم واریانس کمتر از پنج قرار می‌باشد، لذا می‌توان نتیجه گرفت که میان متغیرهای پژوهش، همخطی وجود ندارد.

آزمون واریانس ناهمسانی

در پژوهش حاضر، برای تشخیص واریانس ناهمسانی از آزمون وایت^{۱۴} استفاده شده و نتایج در نگاره زیر بیان شده است. توزیع آماری آزمون مذکور بصورت زیر است:

H_0 : همسانی واریانس:

H_1 : ناهمسانی واریانس:

بررسی واریانس ناهمسانی متغیرهای پژوهش

نام آزمون	فرضیه	آماره آزمون	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون
وایت	اول	۴,۰۰۸	(۳,۴۲۵)	۰,۰۵۶۳
	دوم	۴,۱۹۲	(۳,۲۱۱)	۰,۰۶۷۸

نتایج به دست آمده حاکی از آن است مقدار احتمال آزمون مذکور، بیشتر از سطح خطای ۵٪ است، لذا حاکی از همسانی واریانس بوده و ملاحظه شد که مشکل ناهمسانی واریانس وجود ندارد.

آزمون چاو و هاسمن

در مرحله نخست، با استفاده از آزمون چاو، به انتخاب الگوی داده‌های تلفیقی در برابر داده‌های تابلویی پرداخته شده است. فرض‌های مربوط به این آزمون بصورت زیر تبیین می‌گردند:

H_0 : پذیرش داده‌های تلفیقی

H_1 : پذیرش داده‌های تابلویی

نتیجه آزمون مذکور در نگاره زیر نشان داده شده است.

¹⁴ White Test

بررسی نتایج آزمون چاو

نام آزمون	فرضیه	آماره آزمون	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون
چاو	اول	۱۲,۴۲۴	(۱۲۲,۴۸۵)	۰,۰۰۰۰
	دوم	۱۰,۹۷۲	(۱۲۲,۴۸۵)	۰,۰۰۰۰

بر طبق داده‌های نگاره فوق، مقدار احتمال آماره آزمون چاو، کمتر از سطح خطای ۵٪ از این رو به منظور انتخاب الگوی اثرات ثابت در برابر الگوی تصادفی، جهت انجام رگرسیون داده‌های ترکیبی، از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. فرض‌های مربوط به این آزمون بصورت زیر تبیین می‌گردند:

H_0 : استفاده از روش اثرات تصادفی

H_1 : استفاده از روش اثرات ثابت

نتیجه آزمون مذکور در نگاره زیر نشان داده شده است.

بررسی نتایج آزمون هاسمن

نام آزمون	فرضیه	آماره آزمون	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون
هاسمن	اول	۳۷,۰۲۴	۷	۰,۰۰۰۰
	دوم	۱۱,۶۹۸	۷	۰,۰۰۰۰

همانگونه که مشخص است، مقدار احتمال آماره آزمون هاسمن کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد. لذا استفاده از الگوی ثابت در برابر الگوی اثرات تصادفی در فرضیه‌های پژوهش تأیید می‌گردد.

آزمون فرضیه اول پژوهش

مدل رگرسیونی اثرات ثابت فرضیه مذکور در نگاره زیر نشان داده شده است.

مدل رگرسیونی اثرات ثابت فرضیه اول پژوهش

متغیرها	آماره‌ها	نماد	ضرایب رگرسیونی	مقدار آماره تی	احتمال آماره تی
مقدار ثابت	C	-۲,۸۴۳	-۴,۳۶۴	۰,۰۰۰۰	
کنترل‌های داخلی	CONTROLS	-۹,۸۹۰	-۰,۳۷۲	۰,۷۰۹۴	
اهرم مالی	LEV	۵,۴۵۱	۱۹,۷۵۸	۰,۰۰۰۰	
اندازه شرکت	SIZE	۱۰,۶۸۹	۴,۲۷۴	۰,۰۰۰۰	
ساختار مالکیت	OWNER	۱۰,۶۶۱	۱,۱۷۳	۰,۲۴۱۲	
ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	دوربین واتسون	آماره اف	احتمال آماره اف	
۰,۲۶۹	۰,۲۵۱	۱,۹۸۵	۲۱,۰۰۵	۰,۰۰۰۰	

نتایج حاصل از نگاره فوق، بیان کننده مطالب زیر می‌باشد:

کنترل‌های داخلی بر عملکرد مالی تأثیر معناداری ندارد. زیرا اولاً علامت ضریب رگرسیونی متغیر مربوطه (-۹,۸۹۰-)، منفی و ثانیاً مقدار احتمال آماره تی آن (۰,۷۰۹۴)، بیشتر از سطح خطای ۵٪ است. لذا فرضیه اول پژوهش در سطح اطمینان ۹۵٪ رد می‌گردد. بر اساس ضریب تعیین تعدیل شده مدل، حدود ۲۵٪ تغییرات متغیر وابسته، ضمن توجه به تأثیر متغیرهای کنترلی، توسط تغییرات متغیرهای توضیحی که در مدل مذکور پیش بینی شده بود، قابل توضیح است. برای بررسی خود همبستگی میان متغیرهای پژوهش از آزمون دوربین - واتسون استفاده شده است که چون مقدار آن (۱,۹۸۵) در بازه بهینه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، بیان کننده این مطلب است که همبستگی بین واریانس جملات خطا دارای تأثیر گذاری جدی نبوده؛ دارای استقلال بوده و فرض وجود

خودهمبستگی میان متغیرها، رد می‌گردد. به منظور بررسی معنادار بودن مدل، از آزمون اف استفاده شد و چون احتمال آماره آزمون مذکور (۰,۰۰۰۰)، کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد، معنادار بودن رگرسیونی برازش شده تأیید می‌گردد؛ بعبارت دیگر؛ کلیت رگرسیون بصورت خطی، قابل اعتماد است.

آزمون فرضیه دوم پژوهش

مدل رگرسیونی اثرات ثابت فرضیه مذکور در نگاره زیر نشان داده شده است.

مدل رگرسیونی اثرات ثابت فرضیه دوم پژوهش

آماره ها		ضرایب رگرسیونی	نماد	مقدار آماره تی	احتمال آماره تی
متغیرها					
مقدار ثابت		۵,۸۵۵	C	۰,۷۵۴	۰,۴۵۱۱
افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی		۳,۱۳۴	SOC	۷,۷۲۴	۰,۰۰۰۰
اهرم مالی		-۱۱,۲۶۶	LEV	-۰,۳۴۷	۰,۷۲۸۷
اندازه شرکت		۷,۳۳۳	SIZE	۳,۰۱۶	۰,۰۰۹۳
ساختار مالکیت		۱۰,۷۹۹	OWNER	۰,۹۵۲	۰,۳۴۱۲
ضریب تعیین		دوربین واتسون	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره اف	احتمال آماره اف
۰,۸۶۷		۲,۱۶۵	۰,۸۲۳	۹,۶۵۲	۰,۰۰۰۰

نتایج حاصل از نگاره فوق، بیان کننده مطالب زیر می‌باشد:

افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی بر عملکرد مالی تأثیر مثبت و معناداری دارد. زیرا اولاً علامت ضریب رگرسیونی متغیر مربوطه (۳,۱۳۴)، مثبت و ثانیاً مقدار احتمال آماره تی آن (۰,۰۰۰۰)، کمتر از سطح خطای ۵٪ است. لذا فرضیه دوم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید می‌گردد. بر اساس ضریب تعیین تعدیل شده مدل، حدود ۸۲٪ تغییرات متغیر وابسته، ضمن توجه به تأثیر متغیرهای کنترلی، توسط تغییرات متغیرهای توضیحی که در مدل مذکور پیش بینی شده بود، قابل توضیح است. برای بررسی خود همبستگی میان متغیرهای پژوهش از آزمون دوربین - واتسون استفاده شده است که چون مقدار آن (۲,۱۶۵) در بازه بهینه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، بیان کننده این مطلب است که همبستگی بین واریانس جملات خطا دارای تأثیر گذاری جدی نبوده؛ دارای استقلال بوده و فرض وجود خودهمبستگی میان متغیرها، رد می‌گردد. به منظور بررسی معنادار بودن مدل، از آزمون اف استفاده شد و چون احتمال آماره آزمون مذکور (۰,۰۰۰۰)، کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد، معنادار بودن رگرسیونی برازش شده تأیید می‌گردد؛ بعبارت دیگر؛ کلیت رگرسیون بصورت خطی، قابل اعتماد است.

خلاصه پژوهش

نتایج کلی حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش، بشرح اطلاعات مندرج در نگاره زیر می‌باشد.

خلاصه نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش

ردیف	فرضیه ها	نوع رابطه	معنی دار بودن یا نبودن	نتیجه آزمون فرضیه
۱	فرضیه اول: کنترل‌های داخلی بر عملکرد مالی تأثیر دارد.	منفی	عدم معنادار	عدم تأیید فرضیه
۳	فرضیه دوم: افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی بر عملکرد مالی تأثیر دارد.	مثبت	معنادار	تأیید فرضیه

پیشنهادات

پیشنهادات مبتنی بر یافته‌های پژوهش

- * به مدیران واحدهای تجاری پیشنهاد می‌گردد که از طریق افشای بیشتر اطلاعات مسئولیتهای اجتماعی در واحدهای تجاری تحت کنترل خود؛ زمینه‌های بهبود عملکرد مالی را فراهم آورند.
- * به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌گردد که واحدهای هدف سرمایه‌گذاری را بر اساس افشای اطلاعات مسئولیتهای اجتماعی رتبه‌بندی نموده و انجام فعالیت‌های سرمایه‌گذاری را در واحدهایی انجام دهند که از نظر افشای اینگونه اطلاعات در سطح بالایی باشند؛ زیرا به تبع این امر؛ در اینگونه واحدها، عملکرد مالی در سطح مطلوبی باشند.
- * به مراجع استانداردگذاری سازمان بورس پیشنهاد می‌گردد که از طریق تدوین دستورالعمل‌ها و الزامات لازم در جهت افشای بیشتر اطلاعات مسئولیتهای اجتماعی برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران؛ موجبات بهبود عملکرد مالی را فراهم آورند.

پیشنهادات برای پژوهش‌های آتی

- بررسی نقش حاکمیت شرکتی در تعدیل تاثیر کنترل های داخلی و افشای اطلاعات مسئولیتهای اجتماعی بر عملکرد مالی.
- بررسی نقش ترکیب هیات مدیره در تعدیل تاثیر کنترل های داخلی و افشای اطلاعات مسئولیتهای اجتماعی بر عملکرد مالی.
- بررسی نقش اعتماد اجتماعی در تعدیل تاثیر کنترل های داخلی و افشای اطلاعات مسئولیتهای اجتماعی بر عملکرد مالی.
- بررسی نقش کیفیت گزارشگری مالی در تعدیل تاثیر کنترل های داخلی و افشای اطلاعات مسئولیتهای اجتماعی بر عملکرد مالی.

محدودیت‌های پژوهش

- پژوهش حاضر نیز از این مقوله مستثنی نبوده و دارای محدودیت‌هایی بشرح زیر بود:
- * نبود استانداردهای مشخص و لازم‌الاجرا در جهت سنجش افشای اطلاعات مسئولیتهای اجتماعی

منابع و مأخذ

منابع فارسی

- پورعلی، محمدرضا، حجامی، محدثه. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی و مالکیت نهادی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال سوم، شماره دهم.
- ثقفی، علی، صفرزاده، محمدحسین. (۱۳۹۲). کیفیت سود و ویژگی‌های هیأت مدیره. نشریه دانش حسابداری، دوره ۱۱، شماره ۴۴.
- جلیلی، صابر، قیصری، فرزاد. (۱۳۹۳). بررسی ارتباط بین کیفیت سود و مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابرسی، سال چهاردهم شماره ۵۷.
- حساس یگانه، یحیی، برزگر، قدرت‌اله. (۱۳۹۳). بررسی ارائه مؤلفه‌ها و شاخص‌های بُعد اجتماعی مسؤولیت شرکت‌ها و وضعیت موجود آن در ایران. فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی فرهنگی، دوره دوم، شماره ۱.
- حسینعلیزاده، علی. (۱۳۹۷). بررسی رابطه مسؤولیت اجتماعی و سطح نگهداشت وجه نقد در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری. مؤسسه آموزش عالی رجا قزوین.
- قاسمی، علی، نامدار، ندا. (۱۳۹۴). تأثیر ویژگی‌های هیأت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی در شرایط وجود و نبود عدم تقارن اطلاعاتی، سومین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد، مدیریت و حسابداری. تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی.

مران جویری، مهدی، علی خانی، مرضیه. (۱۳۹۳). افشای مسئولیت‌های اجتماعی و راهبری شرکتی. بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۱، شماره ۳.
نوروزی، مونا. (۱۳۹۴). پرداخت سود سهام و کیفیت سود. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مؤسسه آموزش عالی خاتم - دانشکده حسابداری و مدیریت.

منابع لاتین

- AL-Dhamari, R. and K, Ismail.(2012).Governance Structure, Surplus Free Cash Flow (SFCE), and Earnings Quality: Evidence From Malaysia. *Journal of Modern Accounting and Auditing*. Vol. 8, No. 10, 1437-1452.
- Cheung, Adrian (Wai Kong).(2018).Corporate social responsibility and corporate cash holdings. To appear in: *Journal of Corporate Finance*. DOI: doi: 10.1016/j.jcorpfin.2016.01.008
- Cho, CH.(2007).Organisations Legitimacy and the Strategic use of accounting information Three Studies Related to social and environmental disclosure. Orlando, Florida.Spring Term.
- Dechow, P., and I. Dichev.(2002).The quality of accruals and earnings: The role of accrual estimation errors. *The Accounting Review* 77 (4): 35–59.
- Ehsan, B, Reo, G, Abdollah, S.(2012).Corporate Social Responsibility among Pakestan.*Journal of Accounting & Managemnt*,Vol13, Issue12.
- Francis, J, LaFond, R, Olsson, P, Schipper, K.(2005).The market pricing of accruals quality. *Journal of Accounting and Economics*, 39: 295-327.
- Li, F, I, Abeysekera, S, M.(2014).The Effect of Financial Status on Earnings Quality of Chinese Listed Firms. *Journal of Asia Pacific Business*, Vol. 15, No. 2, pp. 4-26.
- Lin, J,W, Li, J, F, Yang, J. S.(2016).The effect of audit committee performance on earnings quality. *Managerial Auditing Journal*, 21(9), 921-933.
- Nirwanto, Mirza, Zulaikhan Rahardja, H.(2011).Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia 2008-2010.
- Saverio, Bozzolan, Michele, Fabrizi, Christine An Mallin, Giovanna, Michelin.(2013). Corporate Social Responsibility and Earnings Quality: International Evidence. <http://dx.doi.org/10.1016/j.intacc.2015.10.003>, Available online at www.sciencedirect.com.